

ΜΙΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΤΟΛΣΤΟΗ

ΠΕΡΙ 'ΚΑΡΜΑΣ', (1)

Εἰς τὸ φιλολογικὸν παράρτημα τῆς «Νίβας» τοῦ μηνὸς Μαρτίου δημοσιεύεται ἐπιστολὴ τοῦ Τολστόη περὶ «καρμᾶς», ἧς προηγούνται τὰ ἐξῆς ὀλίγα:

»Εὐτυχῆς λογίζομαι ὅτι εἰς ἐμὲ ἔλαχεν ἡ τιμὴ, μὲ τὸ μέσον διαδεδομένου περιοδικοῦ, νὰ χαρίσω εἰς τὸ κοινὸν τὰς ἀξιωμανημονεύτους γραμμὰς τοῦ μεγάλου ἡμῶν φιλοσόφου. Νὰ ἐκταθῶμεν περὶ τῆς σημασίας πάσης ἠθικῆς φιλοσοφικῆς ιδέας τοῦ Τολστόη κρίνομεν περιττόν. Χωρὶς ὑπερβολὴν ἠμποροῦμεν νὰ εἴπωμεν, ὅτι κανεὶς ἄλλος ἴσως ἐκ τῶν καλλιτεχνῶν τοῦ λόγου, ἠδυνήθη τόσον ἀπλᾶ, μὲ τόσην σαφήνειαν, σχεδὸν ψηλαφητεῖ, νὰ ἐκφράσῃ τὴν βαθεῖαν αὐτοῦ πίστιν εἰς τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς καὶ εἰς τὸν ἀναλλοίωτον νόμον τῆς ἠθικῆς ἐξελιξέως.

ΒΛΑΔ. ΣΙΣΟΓΙΕΦ.

Ἴδου ἡ ἐπιστολή.

Μπελιγράβκα 7η Φεβρουαρίου 1892

«Μ' ἐρωτᾶτε περὶ τῆς βουδδιστικῆς ἐννοίας καρμᾶν.

Καθ' ὕπνου ἡμεῖς ζῶμεν σχεδὸν ἀπαράλλακτα ὅπως καὶ ἐξυπνοί. Ὁ Πασκάλ, λέγει νομίζω, τὰ ἐξῆς: «ἐὰν καθ' ὕπνου ἐβλέπομεν ἑαυτοὺς διαρκῶς εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν θέσιν, ἐν ἐγρηγόρσει δὲ εἰς διαφόρους, θὰ ἐθεωροῦμεν τὸν ὕπνον ὡς πραγματικότητα τὴν δὲ πραγματικότητα ὡς ὕπνον.» Τοῦτο δὲν εἶνε ἐντέλως ὀρθόν. Ἡ πραγματικότης διαφέρει τοῦ ὕπνου κατὰ τοῦτο, ὅτι εἶνε πραγματικωτέρα, ρεαλιστικωτέρα εἰς τρόπον ὥστε ἐγὼ θὰ ἐξεφραζόμην οὕτω πῶς: ἐὰν ἡμεῖς δὲν ἐγνωρίζαμεν ζῶν πραγματικωτέραν τοῦ ὕπνου, θὰ ἐθεωροῦμεν τὸν ὕπνον ὡς τελείαν ζῶν καὶ οὐδεμίαν θὰ εἴχαμεν ποτὲ ἀμφιβολίαν ὅτι δὲν εἶνε τοῦτο πραγματικὴ ζωή.

Τώρα ὁλόκληρος ἡ ζωὴ μας ἀπὸ τῆς γεννήσεως μέχρι τοῦ θανάτου μὲ τὰ ὄνειρά της δὲν εἶνε καὶ αὐτὴ ἐπίσης ὄνειρον, ὅπερ ἡμεῖς ἐκλαμβάνομεν ὡς πραγματικὴν ζῶν καὶ εἰς τὴν ὑπαρξιν τῆς ὁποίας δὲν ἀμφιβάλλομεν, μόνον διότι δὲν γνωρίζομεν ἄλλην, πραγματικωτέραν; Ἐγὼ δὲν τὸ φρονῶ τοῦτο μόνον, εἶμαι περὶ αὐτοῦ πεπεισμένος.

Ὅπως ὁ ὕπνος ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ εἶνε κατάστασις ἐν καιρῷ τῆς ὁποίας ζῶμεν δι' ἐντυπώσεων ιδεῶν, αἰσθημάτων μιᾶς προηγηθείσης ζωῆς, ἀπαράλλακτα καὶ ἡ τωρινὴ ζωὴ μας εἶνε κατάστασις, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὁποίας ζῶμεν

(1) Βουδδιστικὴ διδασκαλία περὶ ἀνταποδόσεως.

διὰ τῆς καρμῆς, προηγουμένης μιᾶς ζωῆς μᾶλλον πραγματικῆς καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὁποίας ἐνισχυόμεθα, τελειοποιούμεν τὴν καρμὴν διὰ τὴν ἐπομένην, τὴν μᾶλλον πραγματικὴν ἐκείνην ζωὴν, ἐκ τῆς ὁποίας ἐξήλθομεν. Ὅπως ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ ἐπιζῶμεν εἰς χιλιᾶδας ὕπνων, οὕτω καὶ ἡ ζωὴ μας αὐτὴ εἶνε μία ἐκ τῶν χιλιᾶδων τοιούτων, εἰς τὰς ὁποίας εἰσερχόμεθα ἐξ ἐκείνης τῆς πραγματικωτέρας, ρεαλιστικωτέρας, ἀληθεστέρας ζωῆς, ἐκ τῆς ὁποίας ἐξερχόμεθα ἐμβαίνοντες εἰς ταύτην τὴν ζωὴν, καὶ ἐπιστρέφομεν, ἀποθνήσκοντες. Ἡ ἡμετέρα ζωὴ εἶνε εἰς ἐκ τῶν ὕπνων ἐκείνης, τῆς πραγματικωτέρας ζωῆς, καὶ οὕτω καθεξῆς, αἰωνίως μέχρι τῆς τελευταίας, τῆς μόνης, τῆς ἀληθοῦς ζωῆς τῆς ζωῆς τοῦ Θεοῦ. Ἡ γέννησις—καὶ ἡ ἐμφάνισις τῶν πρώτων περὶ κόσμου πρᾶξι—εἶνε ὕπνος καὶ τὸ γλυκύτερον τῶν ὀνείρων, ὁ θάνατος—εἶνε ἐξέγερσις.

Ὁ πρόωρος θάνατος—εἶνε ἀκουσία ἐκ τοῦ ὕπνου ἐξέγερσις. Ὁ γεροντικὸς θάνατος—εἶνε ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἐχόρτασεν ὕπνον, ἀλλ' ἐκοιμήτο ἀσθενῶς καὶ ἐξ ὀπνησε μόνος. Ἡ αὐτοκτονία—εἶνε ἐπιβλήτης, τὸν ὁποῖον κκταλύεις ἐνθυμούμενος ὅτι κοιμάσαι, βάλλεις τὰ δυνατὰ σου καὶ ἀρυπνίζεσαι. Ἄνθρωπος ζῶν αὐτὴν μόνον τὴν ζωὴν, χωρὶς νὰ προκισθάνεται ἄλλην—εἶνε ὕπνος βαθύς χωρὶς ὄνειρα, εἶνε ἡμιεκτινηθῆς κατάστασις. Τὸ νὰ κισθάνεσαι καθ' ὕπνον, πᾶν ὅ,τι τελεῖται περὶ σέ, νὰ κοιμᾶσαι ἄλαφρά, νὰ εἶσαι ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν ἔτοιμος πρὸς ἐξέγερσιν, σημαίνει ὅτι παραδέχεσαι, ἂν καὶ συγκεχυμένῃ, ζωὴν ἄλλην, ἐκ τῆς ὁποίας ἐξήλθες καὶ πρὸς τὴν ὁποίαν πορεύεσαι.

Καθ' ὕπνον ὁ ἄνθρωπος εἶνε πάντοτε φίλικτος καὶ ζῆ μόνος, ἄνευ τῆς συμμετοχῆς ἄλλων, χωρὶς σχέσιν πρὸς αὐτοὺς. Εἰς τὴν ζωὴν ἐκείνην, ἣν ἡμεῖς κκλοῦμεν πραγματικότητα, ὑπάρχει ἤδη πλειοτέρῃ σχέσις μὲ τοὺς ἄλλους, ὑπάρχει πλεόν κάτι τι ὁμοιάζον μὲ τὴν πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπην. Εἰς ἐκείνην δέ, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐξήλθομεν καὶ ὅπου πορευόμεθα, ἡ σχέσις αὕτη εἶνε ἔτι στενωτέρα, ἡ ἀγάπη δὲν εἶνε μόνον κάτι τι ἐπιθυμητόν, ἀλλὰ καὶ πραγματικόν. Εἰς ἐκείνην, διὰ τὴν ὁποίαν καὶ ἡ ζωὴ αὕτη εἶνε ὕπνος, ἡ σχέσις καὶ ἡ ἀγάπη εἶνε μεγαλειότεραι καὶ ἡμεῖς εἰς τὸν ὕπνον αὐτὸν αἰσθανόμεθα ἤδη ὅτι ἐκεῖ, πιθανόν καὶ νὰ εἶνε. Ἐν ἡμῖν ὑπάρχει ἤδη ἡ βάσις ὅλων τούτων, εἰσδύουσα εἰς ὅλα τὰ ὄνειρα.

Θὰ ἐπεθύμουν νὰ μ' ἐνοήσατε· ἐγὼ, ὄχι ὅτι παίζω, σκέπτομαι· πιστεύω εἰς τοῦτο, βλέπω βαθυστάτα, εἰς αὐτὸν ὅτι, ἀποθνήσκων θὰ εἶμαι παρηχαρῆς, ὅτι θὰ προσέλθω πρὸς ἐκεῖνον, τὸν πραγματικώτερον κόσμον.

H. A. A.

